

Föräldraledighet

En kvalitativ innehållsanalys av hur den politiska debatten
om föräldraledighet har förändrats i takt med en ökad
kvinnorepresentation i Sveriges Riksdag.

Abstract

Sveriges föräldraledighetspolitik har ständigt utvecklats sedan 1974 när föräldraförsäkringen infördes. Frågan är aktuell eftersom den spelar en betydande roll i arbetet mot en jämställd arbetsmarknad. Kvinnor missgynnas av en icke jämställd föräldraledighet genom att kvinnor tar ut majoriteten av föräldraledigheten. Samtidigt som kvinnor går miste om arbetsmöjligheter på grund av arbetsgivarens förväntningar om att kvinnorna ska vara hemma med barnen, får männen försprång på arbetsmarknaden. Vi kommer att granska den politiska debatten kring föräldraledighet med koppling till jämställdhet genom att kolla på motioner. En kvalitativ innehållsanalys tillämpas som metod och vi kommer med hjälp av kodningsschema granska motionerna utifrån fyra huvudteman med underkategorier. Vi kommer även titta på Sveriges riksdags kvinnorepresentation och hur den har ökat respektive minskat i takt med föräldraledighetens utveckling. Efter att ha undersökt de olika skribenternas identifiering av problemet, förslag på åtgärder och analys av jämställdhetsperspektivet jämförs resultatet med Anne Phillips teori om närvarons politik. Den slutsats som dras av materialet är att den politiska debatten om föräldraledighet och framförallt synen på jämställdhetsarbetet har förändrats i enlighet med kvinnorepresentationens ökning respektive minskning. Det besvarar vår hypotes om att kvinnorepresentation har en viss påverkan på den politiska dagordningen.

Nyckelord: Föräldraledighet, föräldrapenning, föräldraförsäkring, jämställdhet, kvinnorepresentation.

Antal ord: 9 251

Innehållsförteckning

1	Inledning.....	1
1.1	Syfte och frågeställning.....	2
1.1.1	Bakgrund.....	3
2	Teori.....	3
2.1	Hypotes.....	6
3	Metod och Material.....	6
3.1	Sverige.....	7
3.2	Tidsavgränsning.....	7
3.3	Motioner.....	8
3.4	Sökord.....	10
3.5	Operationalisering av begrepp.....	10
3.6	Kritik mot materialet	11
3.7	Kvantitativ metod och kvalitativ innehållsanalys.....	12
4	Resultat och analys.....	13
4.1	Identifiering av problemet.....	15
4.1.1	1973.....	15
4.1.2	1993.....	16
4.1.3	2006.....	18
4.1.4	2015.....	19
4.2	Förslag på åtgärder.....	20
4.2.1	1973.....	20
4.2.2	1993.....	21
4.2.3	2006	22
4.2.4	2015	22
4.3	Analys av jämställdhetsperspektivet.....	24
4.3.1	1973	24
4.3.2	1993	24
4.3.3	2006	25
4.3.4	2015	26
5	Diskussion och slutsatser	27
5.1	Slutsatser	28
6	Referenser	30

6.1	Referenslista	30
6.2	Motioner	32

1 Inledning

Kvinnors påverkan på politiken har sedan länge varit omdebatterad. Tidigare studier har pekat på att manliga politiker och kvinnliga politiker för upp olika frågor på den politiska dagordningen. Kvinnor tenderar att föra fram socialpolitiska frågor och välfärdsfrågor i större omfattning än vad män gör. Till följd av en ojämn fördelning mellan kvinnor och män i folkvalda församlingar så lyfts ofta frågor som kan tolkas som typiskt manliga ämnen. Genom att utesluta kvinnor från den politiska arenan så prioriteras inte frågor som rör kvinnliga intressen i samma utsträckning, såsom frågan om en jämställd föräldraledighet. En jämn könsrepresentation kan därmed ha betydelse för politikens innehåll (Wängnerud 2009, s.51-71; Phillips 2000, s.74-103).

Trots de fördelar som en jämställd politisk representation bidrar till råder det ännu inte lika fördelning mellan kvinnor och män i parlament världen över. Sverige är ett av de länder som har utmärkt sig genom att visa på en tydlig kurva uppåt sedan 1970-talet, även om landet ännu inte kan definieras som helt jämställt. Efter valet 2018 stod det klart att 46,1% av ledamöterna i Sveriges Riksdag var kvinnor medan 53,9% var män. Det hade således skett en positiv ökning på 2,5% i jämförelse med valet år 2014 (Sveriges Riksdag 1). Det enda landet i världen med högre kvinnorepresentation är Rwanda som idag ligger på 61% (Världskoll). Men kvinnorepresentationen i Sveriges riksdag har inte alltid varit en av världens högsta. Sverige har, i samklang med många andra av världens länder, länge präglas av ett mansdominerade parlament (Världskoll). Under år 1973 var antalet kvinnliga ledamöter i Sveriges Riksdag så lite som 21,2% av 350 ledamöter (SCB 1). Med tanke på att kvinnorepresentationen har ökat under de senaste decennierna finner vi det intressant att undersöka om debatten om föräldraledighet har utvecklats till att talas om en mer jämställd föräldraledighet i takt med denna ökning. För att nå ett resultat kommer vi att granska motioner skrivna av ledamöter i Sveriges Riksdag från åren 1973, 1993, 2006 samt 2015 för att åskådliggöra *om* och *hur* debatten om föräldraledighet har förändrats.

1.1 Syfte och frågeställning

Syftet med denna studie är att undersöka hur den politiska debatten om föräldraledighet i Sveriges riksdag har förändrats i takt med att den kvinnliga representationen har ökat. Lagen om föräldraledighet är i ständig utveckling och har reformerats åt ett mer jämställt håll (SCB 2). Vi har valt att undersöka just föräldraledighetspolitiken då det är något som i stor utsträckning påverkar kvinnor och vi vill se hur det har talats om den ur ett jämställdhetsperspektiv. Vi vill även få en utökad förståelse för hur detta fenomen har utvecklats i samband med att kvinnorepresentationen har ökat respektive minskat. Vi vill således undersöka om det är på grund av kvinnors ökade parlamentariska representation som den politiska debatten om föräldraledighet har förändrats till att diskuteras utifrån ett mer jämställt perspektiv. I studien kommer vi att granska hur den politiska debatten har förändrats över tid parallellt med att representationen av kvinnor i Sveriges Riksdag har ökat eller minskat.

Frågeställning:

- *Hur har den politiska debatten om jämställdhet inom föräldraledighetspolitiken förändrats över tid i takt med en ökad kvinnorepresentation i Sveriges Riksdag?*

Vi anser att vår studie är av utomvetenskaplig relevans då vi ser att högre kvinnorepresentation har lett till en utveckling av den politiska debatten avseende andra frågor som finns i kvinnors intresse (Wängnerud 2009). Resultatet kan alltså därmed vara av intresse för väljare som vill se en förändring av debatten när det kommer till sociala frågor som tenderar att kopplas till kvinnor. En icke jämställd föräldraledighetspolitik kan leda till att kvinnor med barn stöter på svårigheter vid arbetssökande då de ses som mindre attraktiva på arbetsmarknaden (Försäkringskassan 1). Och det i sig kan ses som ett hot mot jämställdheten. Med hänvisning till det är det relevant att studera just detta fenomen och förhoppningsvis kommer vi att kunna belysa fördelarna med en jämställd politisk församling. Eftersom vi kommer studera en tid när kvinnorepresentationen gått ner i Sverige, samt hur detta tog avtryck i den politiska debatten om föräldraledighet, kan det finnas möjligheter att vi kan få ett generaliserande resultat som går att koppla till andra länder som har präglats av en liknande utveckling som i Sverige. Det ska tilläggas att det finns mycket som kan påverka debatten kring just sociala frågor som föräldraledighet i länder. Det kan bero på ideologi,

statsskick med mera. (Wängnerud 2009; Phillips 2000) När det kommer till inomvetenskaplig relevans hoppas vi att vår studie ska kunna stärka tidigare forskning om kvinnors representation och dess påverkan på politiken som förs i ett land.

1.1.1 Bakgrund

Sveriges föräldraledighetspolitik, också benämnt föräldraförsäkring, är ett samlingsbegrepp som idag består av föräldrapenning såväl som mammaledighet och pappaledighet. Som förälder kan man ansöka om föräldrapenning under tiden man jobbar, söker jobb eller är studerande. När barnet föds får föräldrarna 480 dagar på sig att ta ut föräldrapenning. Sedan år 2016 är det lagstiftat att vardera förälder måste ta ut minst 90 dagar av dessa 480 dagar. De övriga dagarna kan man överlåta till den andra föräldern (Försäkringskassan 2).

År 1974 infördes föräldraförsäkringen i Sverige och det var första gången som båda föräldrarna fick rätt till ekonomisk ersättning för att vara föräldralediga (Försäkringskassan 2). En andra utveckling skedde i slutet av 1970-talet då rätten till föräldraledighet infördes, men enbart i kombination med att föräldrapenning utnyttjas (Statens offentliga utredningar). År 1995 reserveras en månad av föräldrapenningen till vardera förälder och år 2002 reserveras en andra månad. Den senaste datan från 2018 säger att män tar ut cirka 29% och kvinnor cirka 71%. Sedan år 2016 är även en tredje månad varit reserverad åt vardera förälder (Försäkringskassan 2). År 2008 infördes en jämställdhetsbonus där föräldrar kunde ansöka om skattelättnader för de dagar de tog ut utöver de två reserverade månaderna. Denna jämställdhetsbonus avskaffades sedan år 2017 (Försäkringskassan 2).

3 Teori

Det teoretiska ramverk som vi kommer att använda i undersökningen är teorin om närvarons politik, med särskilt inriktning på den kvinnliga representationen, som har utformats av Anne Phillips.

Anne Phillips har i sin forskning undersökt betydelsen med ha en politisk inkludering. Det innebär att politikerna bör komma från olika samhällsgrupper för att på ett rättvist sätt kunna representera alla medborgare. Trots att män skulle kunna representera kvinnans röst i en särskilt fråga så ses det inte som berättigat när frågan i sig exempelvis handlar om den kvinnliga representationen. För att behandla sådana policies krävs en jämställd närvaro. I annat fall hävdar Phillips att den sittande församlingen med stor sannolikhet inte kommer att beröra samtliga väsentliga synvinklar (Phillips 2000, s.17-24). Författaren behandlar även frågan om representation utifrån ett intersektionellt perspektiv där hon menar på att ju likare representanten är individen som den ska företräda, ju mer rättvist representerade blir vi. Detta trots att man ska beakta att två individer med samma kön inte nödvändigtvis behöver ha samma intressen (Phillips 2000, s. 36).

Kvinnor har varit ett väl omtalat ämne på den politiska arenan på grund av deras underrepresentation i politiska församlingar. Phillips ser dock en ljus framtid där kvinnors ökade deltagande på arbetsmarknaden samt utökade möjligheter till utbildning för kvinnor världen över troligtvis kommer leda till att fler kvinnor väljs in till politiska församlingar. Flera länders partier har vid tidsperioden infört positiv särbehandling på sina listor med potentiella kandidater där alltför kvinnor inkluderas. Kritik har riktats mot det här systemet då motståndarna har hävdad att risken blir att kön väljs före kompetens. Det finns även motståndare av en den här idén om högre kvinnorepresentation som hävdar att kvinnor inte alls kan ses som en enhetlig grupp med särskilda behov och intressen. Den sistnämnda föreställningen motsätter sig Phillips och hävdar att fördelarna med att den kvinnliga representationen är fler än nackdelarna. (Phillips 2000, s.74-87).

Ett av de argument som Phillips tar upp, och som är centralt för vår undersökning, är att mer jämställdhet mellan könen inom politiken är nödvändigt för att den politik som förs ska beröra samtligas intressen. Det finns inget allmänintresse som går att följa i den moderna nationalstaten, utan istället finns det en samling av skiljaktiga intressen som behöver erkännas och hanteras (Phillips 2000, s.84). I och med att kvinnor har det sämre ställt i samhället genom lägre lön på sina arbeten och har hand om det huvudsakliga ansvaret över hemmet så finns det kvinnliga behov och intressen som utvecklas efter erfarenhet. Phillips argumenterar för att dessa intressen inte behandlas på samma nivå i en mansdominerad politisk församling. Det räcker inte med lika rösträtt för att kunna lösa detta dilemma, utan kvinnor behöver väljas till olika politiska ämbeten för att kunna lyfta dessa frågor. För att kunna ändra den politiska

agendan krävs det att det finns en proportionerlig och rimlig uppdelning mellan båda könen (Phillips, 2000, s.84-85). Phillips förespråkar den idén om att kvinnor har vissa gemensamma intressen. Ett av dessa anses vara barnafödande som vid tidpunkten ses som en kvinnlig angelägenhet. Vidare omnämns även sexuella trakasserier, en icke jämställd arbetsmarknaden och på platser där politisk makt diskuteras. Dessa anses vara intressen som inte nödvändigtvis delas av alla kvinnor. Man får inte heller anta att alla kvinnor med dessa intressen har samma målbild. Olika kvinnor kan ha olika syn på hur samma ”kvinnliga” fråga ska behandlas. Det finns i och med detta påstående inte alltid ett enhetligt intresse kvinnor sinsemellan. Det finns å andra sidan ofta skillnader mellan manliga och kvinnliga prioriteringar. Mycket beror på den yrkesmässiga hierarkin som råder mellan könen (Phillips 2000, s.86-87).

Vissa intressen kommer att överlappas och kan komma att prioriteras genom att exempelvis bilda allians med män med samma behov. Ett exempel som Phillips lyfter är barnens intressen där fler frågor avseende barnen lär uppmärksammas av kvinnor, men det betyder inte att män inte delar ängslan över den specifika frågan och vill visa sitt stöd. Genom att fler kvinnor väljs in i politiken kommer således fler infallsvinklar, åsikter och frågor att introduceras (Phillips 2000, s.87). Jämställda politiska församlingar kommer med stor sannolikhet visa tecken på att ”kvinnliga” intressen och behov tas upp, men det finns enligt Phillips ingen garanti. Likt inom alla politikområden kommer även kvinnor att föra fram frågor som uppmuntras av en grupp kvinnor och ogillas av en annan grupp kvinnor (Phillips 2000, s.102). På ett liknande sätt uttrycker Phillips att bara för att det den politiska församlingen är jämställd så kan inte folket anta att de kan sluta att trycka på nerifrån för att lyfta frågor som i regel gynnar kvinnor. Jämställdhet är däremot ett sätt att möjliggöra att kvinnors intressen lyfts, och kommer med stor sannolikhet att resultera i att de politiska målen nås i jämförelse med om församlingen består av män, även om det inte finns en allmänt uttalad garanti för det (Phillips 2000, s.103).

Med Anne Phillips teoretiska ramverk om närvarons politik som grund, med särskild inriktning på kvinnorepresentationen, förväntas vi således finna skillnader mellan årtalen då kvinnorepresentationen i Sveriges Riksdag är låg gentemot när den är högre. Teorin kommer att jämföras med det utvalda materialet för att finna likheter och skillnader mellan Phillips teori och det resultat som undersökningen visar.

3.1 Hypotes

När det kommer till våra förväntningar på resultatet hoppas vi att vi kommer se ett tydligt samband mellan hur den politiska debatten kring föräldraledighet drivits och hur hög eller låg kvinnorepresentationen är under det aktuella året. Då tidigare forskning visat att kvinnorepresentationen har en viss påverkan på politiken som förs, kan vi bara förvänta oss att vårt resultat påvisar just detta (Wängnerud 2009). Vi tror att vi kan förvänta oss att den politiska debatten som bedrivits under tiden då kvinnorepresentationen ökat, har varit framåtsträvande med fokus på mer jämställdhet.

Likaväl som vi kan förvänta oss att under tiden då kvinnorepresentationen gått ner, kan vi förvänta oss att den politiska debatten kring föräldraledighet blev mer bakåtsträvande. Vi tror att det finns ett samband i och med att kvinnor kan ha större intresse att påverka föräldraledigheten då en jämställd föräldraledighet gynnar kvinnor. Det beror på att det leder till att kvinnor ses som mer attraktiv arbetskraft, kan likställas med männen och inte går miste om chansen till arbete och befordringar för att dom ska vara hemma med barn. En jämställd föräldraledighet skulle ge familjer möjlighet att förena föräldraskap och arbetsliv genom att kvinnor får möjlighet att arbeta mer. En jämställd föräldraledighet skulle även resultera i en fördelaktig ekonomisk utveckling då det leder till löneutveckling och högre pension (Pensionsmyndigheten). Om vi hade haft en mindre jämställd föräldraledighet hade det varit kvinnor som varit hemma i störst utsträckning. År 1998 när endast 1 månad var reserverad åt männen, tog kvinnor ut 90% av dagarna och männen endast 10% (Försäkringskassan 2).

3 Metod och Material

Under detta avsnitt presenteras primärmaterialet, varför vissa avgränsningar har gjorts och metoden som tillämpas. Avsnittet inleds med att presentera Sveriges politiska

system för att sedan framföra valet av material. Vidare följer en introduktion av de begrepp som ska operationaliseras samt kritik mot materialet. Slutligen presenteras det metodologiska verktyget som är en kvalitativ innehållsanalys. Vi kommer också att mycket kortfattat redogöra för kvantitativ metod som kommer att tillämpas för att illustrera hur hög kvinnorepresentationen är i Sveriges riksdag under de fyra utvalda åren.

3.1 Sverige

Sverige är en parlamentarisk demokrati och platserna i riksdagen fördelas genom proportionella val var fjärde år (Regeringskansliet). Vi finner det intressant att studera just Sverige då föräldraledighetspolitiken samt kvinnorepresentationen har utvecklats märkbart under de senaste åren. Vi väljer också Sverige då vi präglats av en sänkning i kvinnorepresentationen i samband med att ett mansdominerat parti gjorde entré i Sveriges riksdag år 2010 (SCB 2). Det är därför av intresse att undersöka vad som hände med föräldraledighetspolitiken under denna period. Med detta i åtanke, samt det faktum att Sverige överlag har en av världens högsta kvinnorepresentation i politiken, tänker vi oss att det ger oss störst sannolikhet att hitta ett samband eftersom tidigare forskning pekar på att hög kvinnorepresentation har en påverkan på politiken som förs. Vi har också valt att kolla på Sverige av språkliga skäl då vi med tanke på den tidsmässiga begränsningen, bedömer det enklast att granska motioner på svenska.

3.2 Tidsavgränsning

Vi kommer att kolla på Sverige mellan år 1973 till 2015. Detta är en relevant tidsavgränsning eftersom antalet kvinnor i riksdagen har ökat sedan 1970 talet med vissa undantag, som till exempel år 2010 när det mansdominerade partiet Sverigedemokraterna för första gången fick platser i riksdagen och påverkade kvinnorepresentationen (SCB 1). Åren som vi mer specifikt kommer att granska är år 1973, 1993, 2006 och 2015 eftersom dessa år är i samband med

större händelser för föräldrarledighetspolitiken. År 1974 infördes som sagt föräldraförsäkringen. Vi har valt att granska motioner från år 1973 då vi inte hittar motioner från året innan gällande denna fråga. År 1995 reserveras en månad av föräldrapenningen åt papporna. I och med det har vi valt att granska motioner från år 1993 för att se vilka motioner som kunde ha bidragit till denna lagstiftning. År 2008 infördes en jämställdhetsbonusen. Vi har valt att undersöka två år innan lagändringen trädde igenom, det vill säga år 2006. Slutligen avskaffades denna bonus år 2017 och återigen granskas motioner från två år innan detta trädde i kraft, vilket bidrar till att vårt sista undersökningsår är år 2015.

3.3 Motioner

Vi kommer att undersöka 16 utvalda motioner (4 motioner per år) mellan detta tidsspann och därmed välja tidpunkter där det har skett utveckling av föräldraledighetslagstiftningen. I samband med detta kommer vi även kolla på om vi kan se ett samband mellan antalet kvinnor som under tidpunkten satt i riksdagen och om detta går i enlighet med att föräldraledighetspolitiken utvecklats åt ett mer jämställt håll. Motionerna har vi hittat på Sveriges riksdags hemsida (Sveriges Riksdag 2). Vi kommer således att granska hur riksdagsledamöterna talade om föräldraledighet under den specifika tidsperioden samt om och hur den politiska debatten om föräldraledighet har förändrats. Vi har valt att titta på motioner från 2 år innan det har skett förändringar i föräldraledighetspolitiken, med undantag för år 1973 som endast är 1 år innan föräldraförsäkringen kom. Detta beror på att det inte finns några motioner innan år 1973 som inkluderar de utvalda sökorden. Övriga årtal har vi valt att granska 2 år innan förändringen skedde för att se hur debatten som ledde fram till förändringen av lagen såg ut. Denna avgränsning har också gjorts på grund av tidsbristen.

Vi kommer inte att lägga något värde i ifall det är inskickat av kvinnor eller män. Motionerna gällande föräldrarledighetspolitik är därmed skrivna av båda könen då vi vill titta på den övergripande politiska debatten om föräldraledighet och dess förändring över tid. Det kommer inte heller ha någon betydelse för studien att nämna vilket parti personen ifråga tillhör och inte lägga någon värdering i det vid valet av motioner.

Mellan de år vi har valt att undersöka finns allt från 15 till 50 motioner per år. Vi kommer att fokusera på de motioner som berör fördelning av föräldrapenningen och föräldraledigheten, och därmed kommer ett stort antal motioner att sorteras bort som anses irrelevanta för vår undersökning. Det finns många fler motioner än 4 per angivet år som berör någon form av könsfördelning av föräldraledighet. En del berör flertal ämnen inom samma motion och nämner endast könsfördelning och föräldraledighet under väldigt korta inslag. Det finns till exempel motioner som berör föräldraledighet i samband med adoption. Dessa har vi sorterat bort då vi endast är intresserade av själva könsfördelningen. Tillsammans med dessa finns även många motioner som kommer med förslag om att utveckla föräldraledigheten åt ett jämställt håll men lämnar förslaget utan någon motivering. Vi har valt de motioner vars huvudsakliga ämne är just könsfördelning inom föräldraledigheten samt de debattörer som lämnar tydliga motiveringar till varför de anser eller inte anser att förändringar inom föräldraledighetspolitiken ska ske. Av den anledningen har det skett en bortsortering av motioner som till exempel endast säger ja eller nej till en lagförändring. Sammantaget har vi valt de 4 motioner med mest generellt fokus på könsfördelningen av föräldraledigheten samt de debattörer som även kommer med motiveringar till sitt anförande.

Under 1973 användes ordet ”föräldrapenning” för att hitta motioner då inga motioner gick att hitta när sökningen gjordes genom att använda ordet ”föräldraledighet”. Totalt hittades 14 motioner där majoriteten av skribenterna var män. Vid granskningen av dokumenten har vi tagit hänsyn till att dokumenten är inskannade och att mindre fel kan förekomma. Under året 1993 fanns det exempelvis 22 motioner med sökordet “föräldrapenning” och 25 med sökordet “föräldraledighet”. Under detta år var det flest motioner skrivna av kvinnor. Under 2006 skrevs 43 motioner om föräldraledighet när sökordet ”föräldraledighet” användes, samt 24 stycken vid sökordet ‘föräldrapenning’. En minoritet av motionerna var skrivna av kvinnor. År 2015 fanns det 41 stycken motioner med sökordet “föräldrapenning” och 45 stycken med sökordet “föräldraledighet”. Under detta år var det relativt jämnt fördelat av manliga och kvinnliga skribenter. Det ska även tilläggas att många motioner innehåller både sökordet “föräldraledighet” och “föräldrapenning” och därför är det stor sannolikhet att många motioner räknats två gånger och att det därmed verkar som att vi granskat fler motioner än vad som var nödvändigt.

Följande motioner kommer att granskas och sammanfattas utifrån utvalda teman:

År 1973:

1. Motion 1973:1539
2. Motion 1973:1687
3. Motion 1973:1688
4. Motion 1973:1686

År 1993:

1. Motion 1993/94:So61
2. Motion 1993/94:Sf215
3. Motion 1993/94:A813
4. Motion 1993/94:Sf267

År 2006:

1. Motion 2006/07:Sf30
2. Motion 2006/07:Sf264
3. Motion 2006/07:Sf301
4. Motion 2006/07:Sf284

År 2015:

1. Motion 2015/16:1923
2. Motion 2015/16:3223
3. Motion 2015/16:761
4. Motion 2015/16:19

3.4 Sökord

Sökord: föräldrapenning, föräldraledighet

Då vi endast valt sökorden *föräldrapenning* och *föräldraledighet* är vi medvetna att en del motioner inom ämnet väljs bort. Vi väljer motioner med dessa sökord för att begränsa resultatet för att vi inte har möjlighet att granska alla motioner inom ämnet med tanke på tidsperspektivet av denna studie. Vi är vidare endast intresserade av motioner som behandlar fördelningen av föräldraledigheten mellan könen och utifrån ett jämställdhetsperspektiv. Det är därmed inte relevant att granska andra motioner som behandlar föräldraledighet på annat sätt.

3.5 Operationalisering av begrepp

Jämställd föräldraledighetspolitik: Detta begrepp är svårt att definiera då jämställdhet således är ett brett begrepp. Vid första anblick kan man anta att jämställdhet inom föräldraledigheten ska innebära en helt jämn fördelning av de 480 dagarna mellan föräldrarna. Detta kan ses som ett mål men är i nuläget inte särskilt realistiskt mål då vi i Sverige är långt därifrån. I vår studie definierar vi jämställd föräldraledighetspolitik som politik och lagstiftning som ingen förälder eller familj missgynnas av. I teorin, om det skulle vara 100% jämställt, skulle vi se ett land där kvinnor inte ses som mindre attraktiv arbetskraft och inte stöter på svårigheter på arbetsmarknaden då de tenderar att ta ut majoriteten av dagarna. Vi skulle alltså se en jämnare fördelning av de 480 dagarna. Men det innebär även att familjen inte ska missgynnas rent ekonomiskt av att låta fäderna ta ut dagar. Risken är att familjer helt enkelt inte har råd att ha pappan hemma då män tenderar att tjäna mer än kvinnor och därför har familjer helt enkelt inte råd att ha papporna hemma (Försäkringskassan 1). Incitamenten för att fördela föräldraledigheten ökar när de ekonomiska hindren faller bort.

Kvinnorepresentation inom politiken: Med detta begrepp menar vi andelen kvinnliga ledamöter i Sveriges riksdag. Denna statistik har vi hittat genom statistiska centralbyrån som samlar all valstatistik. Denna statistik har vi sammanfattat i ett diagram där andelen kvinnor i riksdagen under det år vi undersöker presenteras, se figur 1.2 (SCB 1).

3.6 Kritik mot materialet

Vi är medvetna om att det finns en mängd andra faktorer som kan påverka utvecklingen av föräldraledighetspolitiken i Sverige, exempelvis förändrade normer i samhället och ideologier. (Wängnerud 2009; Phillips 2000) Vi ser vår studie som ett resultat av en eventuell faktor som haft påverkan på föräldraledighetens utveckling i Sverige. Även om vi hittar ett samband mellan kvinnorepresentationens utveckling och den politiska debatten kring föräldraledighet måste vi vara aktsamma med korrelationen med tanke på att mycket annat kan ha påverkat denna utveckling.

Vi har även i åtanke att materialet speglar en heteronormativ världsbild då det i allra högsta grad talas om mannen och kvinnan i en kärnfamilj i motionerna. Vi är medvetna om att föräldrar kan bestå av två parter av samma kön men på grund av att materialet gestaltar kvinnans roll som förälder i kontrast till mannens roll som förälder så kommer vi att utgå det.

3.7 Kvantitativ metod och kvalitativ innehållsanalys

Undersökningsmetoden som kommer att användas i studien är en kvalitativ innehållsanalys där vi ser på hur det har talats om föräldraledighet sedan 1973 fram tills år 2015. En kvantitativ metod kommer att tillämpas mycket kortfattat för att visa på hur kvinnorepresentationen har sett ut under de fyra utvalda åren och visas genom ett stapeldiagram (se figur 1.2). Den kommer därför inte att användas mer djupgående. Statistik används som ett redskap för att visa på skillnader. Genom att siffror tas fram för att belysa ett fenomen så kan det gå att finna ett samband mellan statistiken och det resultat som granskningen av motionerna ger med användning av innehållsanalysen. (Barmark & Djurfeldt 2020, s. 16)

Innehållsanalys är en form av textanalys där texten granskas, plockas isär och kategoriseras för att kunna komma fram till resultat. Innehållsanalysens kännetecknas av att kodning används för att analysera textinnehållet (Boréus och Kohl, 2018, s.50). Det går att undersöka flera olika komponenter i texter såsom om bland annat vissa ord, argument, uttryck eller metaforer är mer förekommande än andra. Främst vill man ta reda på textens budskap, således vad det är som går att uttyda av textinnehållet. Det går även att finna samband mellan olika texters innehåll genom att granska och jämföra flera olika former av texter alternativt jämföra text från olika tidpunkter (Boréus och Kohl 2018, s.51-52). Den form av innehållsanalys som kommer att tillämpas är en kvalitativ innehållsanalys och innebär att den används för att beskriva textens innehåll på ett metodiskt sätt (Boréus och Kohl 2018, s.50). Vi kommer att beakta det manifesta innehållet då vi är intresserade av det som faktiskt sägs och hur det kommuniceras. Vidare kommer vår metod vara en deduktiv innehållsanalys, det vill säga att texten tolkas utifrån ett färdigt förbestämt kodningsschema (Hsieh & Shannon 2005).

Analysinstrumentet som kommer att användas i vårt arbete är, med hänvisning till ovan, ett kodschema. För att kunna utveckla kodschemat och förstå den diskurs som texten ger uttryck för så kommer primärmaterialet att granskas flertal gånger. Målet med att använda analysinstrumentet är att hitta mönster (Boréus och Kohl 2018, s. 58). En kvalitativ innehållsanalys kan väljas för att granska omfattningen av olika teman, exempelvis genom att tydliggöra hur ofta ett visst tema synliggörs i ett specifikt material och hur det framställs (Boréus och Kohl 2018, s. 52). Det är den här formen som kommer att användas i vår undersökning. Vi har valt tre huvudteman med två till tre underkategorier som alla presenteras i ett kodningsschema i resultatdelen av arbetet (se figur 1.1). Vi har valt dessa huvudteman med tanke på att vi väljer att göra en deduktiv studie. Texten ska tolkas utifrån ett kodningsschema och kodningen kommer att ske manuellt.

Den kritik som har riktats mot den kvalitativa innehållsanalysen är att den tenderar att vara ytlig och att den endast framhäver det redan uttalade. Det vill säga att det som kodas är det som är uppenbart framträdande i texterna. Att inte undersöka det outtalade kan resultera i att forskaren missar information som ger uttryck för en åsikt eller ett ställningstagande som kan ses som en bakomliggande drivkraft i texten (Boréus och Kohl, 2018, s.79-80). Eftersom vi endast vill ta reda på den allmänna diskursen om föräldradighet över tid och dess koppling till en hög kvinnorepresentation så är en mer ingående textanalys inte nödvändig.

4 Resultat och analys

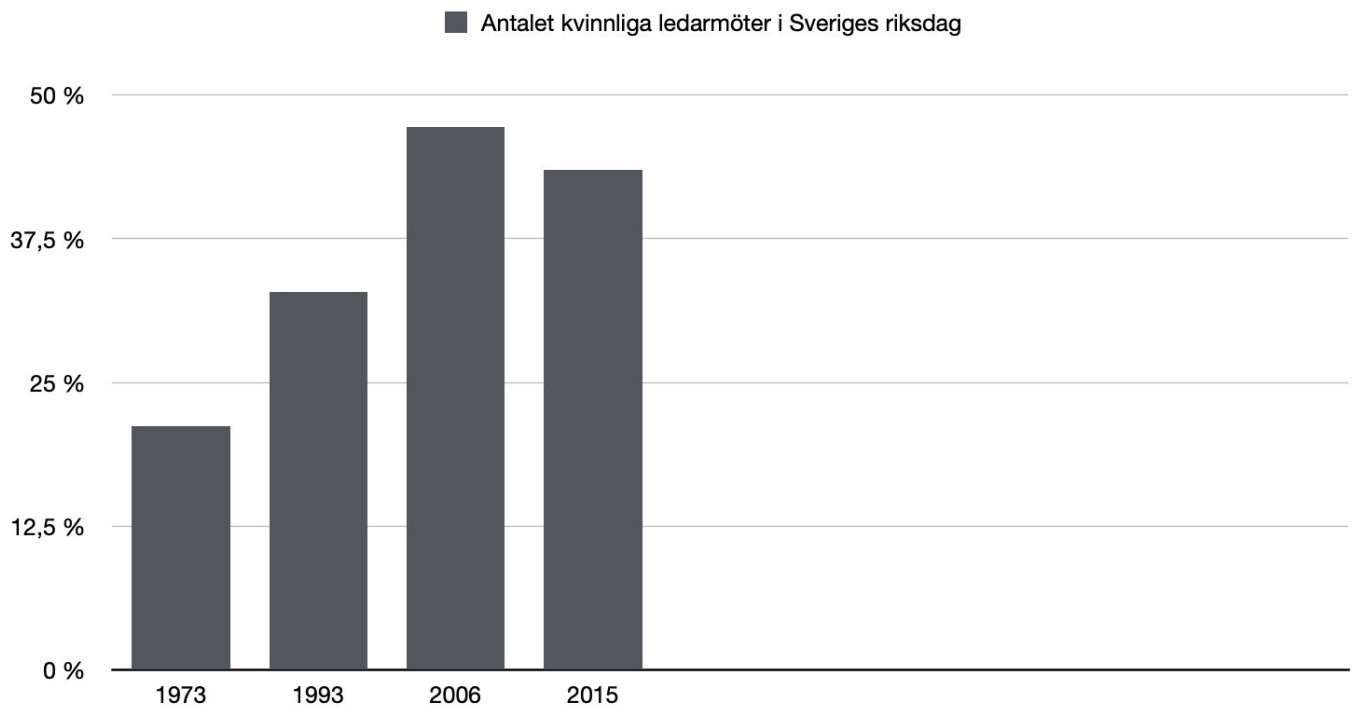
I detta kapitel presenteras studiens resultat och analysen av primärmaterialet. Vi har valt 3 teman till vår analys som vi utgår ifrån när vi granskar materialet. Materialet kommer att granskas med hjälp av innehållsansalysens verktyg. De tre teman vi valt är "Identifiering av problemet", "Förslag på åtgärder" och "Analys av jämställdhetsperspektivet". I det första temat, "identifiering av problemet", har vi tänkt att kolla på hur riksdagsledamöterna lägger fram det aktuella problemet i motionerna och exakt vad det är som måste åtgärdas. I samband med våra teman har vi även valt att inkludera några underkategorier som vi ska analysera

motionerna utifrån. Samtliga presenteras i figur 1.1. I det andra temat, ‘‘förslag på åtgärder’’, kommer vi undersöka hur de lägger fram olika förslag på lösningar till de ovannämnda problemen. Till sist kommer vi undersöka temat ‘‘jämsällldhetsperspektivet’’. I detta tema kommer vi kolla på hur riksdagsledamöterna berör ämnet jämsällldhet och vad detta har för värde och påverkan för politiken som förs. Dessa teman och underkategorier har valts för att lättare få förståelse över vad som undersökts i motionerna. Vi kommer presentera de olika delarna med textutdrag från motionerna.

Vidare kommer vi även kolla hur kvinnorepresentationen i Sveriges riksdag, det vill säga andelen kvinnliga ledamöter, har sett ut under de år vi valt att undersöka. (Se statistik i figur 1.2.)

Tema	Identifiering av problemet	Förslag på åtgärder	Analys av jämsällldhetsperspektivet
Underkategori 1	Kvinnor riskerar svårigheter på arbetsmarknaden	Kvoterad föräldraledighet (reserverade dagar)	Vi är redan jämsälllda och kan därmed slopa politiska åtgärder
Underkategori 2	Bristande koppling mellan fäder och barn	Inrätta/slopa jämsällldhetsbonus	Vi har har en lång väg till jämsällldhet och bör vidta åtgärder
Underkategori 3	Familjer blir oflexibla	Individualiserad föräldraledighet	

Figur 1.1

Figur 1.2

Källa: Beräkningarna har gjorts manuellt av oss utifrån Riksdagens hemsida och SCB.

I resultatet ovan (figur 1.2) presenteras och tydliggörs hur många procent som var kvinnor i Sveriges Riksdag under 1973, 1993, 2006 och 2015 genom ett stapeldiagram. Under 1973 var 21,2% kvinnor, under 1993 var 32,9% kvinnor, under 2006 var 47,2% kvinnor och slutligen var 43,5% kvinnor under 2015 (Sveriges Riksdag 2) (SCB 1).

4.1 Identifiering av problemet

4.1.1 1973

Under 1973 var kvinnorepresentationen i Sveriges riksdag längst av alla de årtal som vi har valt att analysera och låg på dryga 21,2% (se figur 1.2). Den riksdagspolitiska debatten om föräldraledighet visar trots det tendenser på försök till förändring av de traditionella

könsrollerna. I motionerna från 1973 skriver debattörerna om hur den dåvarande situationen för nyblivna föräldrar måste utvecklas till att inkludera båda föräldrarna och inte bara modern.

”Det traditionella mönstret är inte lätt att bryta. En förändring förutsätter medverkan av många parter, förändringar på många områden och inte minst ett nytänkande inom familjen, hos arbetsgivare och arbetstagare och i samhället i dess helhet” (mot.1973:1539).

I utdraget ovan trycker debattörerna på att orsaken till en oförändrad utveckling är det ”traditionella mönstret” i samhället. Flertal debattörer, inklusive skribenterna för den ovannämnda motionen, hävdar därför att det huvudsakliga dilemma för en utveckling av föräldraledigheten är att det finns en fundamental idé om att mannen ska arbeta och tilldelas en ”försörjarroll” medan kvinnan associeras med hushållssysslor. Debattörerna hävdar att resultatet av att fadern och modern inte har lika möjlighet att ta ut lika mycket föräldraledighet blir att barnet inte får en god kontakt med sin pappa. Det är nödvändigt att även fadern ska kunna vara delaktig under barnets första tid för att ge barnet goda möjligheter till att lättare kunna anpassa sig till samhället. Argumentet som talar för idén är att relationen mellan barn och far blir bättre och tryggare, vilket bidrar till att barnet får en stabil grund.

En annan nackdel med familjepolitiken under 1973 som debattörerna för fram är kvinnors möjlighet att skapa karriär. Detta med anledning av att mannen måste arbeta för att försörja familjen samt att barnhemmen har begränsade platser. I och med det måste modern vara hemma med barnet. Debattörerna hävdar därför att det finns stora skillnader mellan att vara kvinna och vara man på arbetsmarknaden. Delvis på grund av kvinnor tjänar mindre än männen men också delvis på grund av att kvinnorna är dem som får moderskapspenningen vilket resulterar i att mödrarna är hemma med barnet.

4.1.2 1993

Under detta år hade kvinnorepresentationen ökat till 32,9% (se figur 1.2) och diskussionen kring att pappor inte tog ut tillräckligt med dagar av föräldraledigheten var aktuell. Mindre än hälften av alla pappor tog ut några dagar, och om de tog ut dagar representerade det endast 9% av tiden. En synvinkel på problemet som togs upp i vissa motioner från detta år är det faktum att det är främst papporna som påverkas negativt och tar smällar av att inte vara

hemma med barnen. För det första talas det om att det är främst "pappakontakterna" som brister senare i livet. Det vill säga hur pappans och barnets relation kan komma att ta skada senare i livet om pappan inte är hemma med barnet i tidigt skede. För det andra talas det om problematiken kring att pappor som vill ta ut ledighet möter motstånd hos arbetsgivare och kollegor. Fokuset i vissa motioner från detta är alltså mest på papporna och hur de missgynnas det nuvarande systemet och den rådande föräldraledighetspolitiken. Ett exempel på detta visas i citatet nedan.

"Det är framför allt pappakontakterna som brister med i många fall allvarliga konsekvenser senare i livet...Även de pappor som vill ta ledigt möter ofta motstånd hos arbetsgivare och arbetskamrater. Det är viktigt att ge dem ett bättre stöd än vad de har i dag" (mot. 1993/94:Sf26).

En annan synvinkel som tas upp är det faktum att kvinnor missgynnas av det nuvarande systemet och riskerar att betraktas som mindre attraktiv arbetskraft. De går även miste om arbetsmöjligheter då arbetsgivare vet att kvinnor ofta är de som är hemma en majoritet av föräldraledigheten. Problemet är att kvinnor har lägre lön i genomsnitt, och missgynnas därmed av föräldraförsäkringen under denna tid. Detta eftersom att ojämlikheten i lönerna tas in i familjepolitiken och resulterar i att familjer helt enkelt inte har råd att ha papporna hemma.

"Kvinnor utfrågas ofta vid anställningsintervjuer om sina familjeplaner, något som endast undantagsvis händer män. Inom framför allt näringslivet satsar arbetsgivarna mer på män än på kvinnor när det gäller internutbildning och annat som leder till högre tjänster" (mot. 1993/94:A813).

Det går att tolka att debattören menar på att den nuvarande föräldraledighetspolitiken missgynnar kvinnor och det är det som är huvudproblemet. Denna typen av särbehandling ger männen ett stort försprång i arbetslivet och leder till att män och kvinnor värderas olika på arbetsmarknaden. Detta på grund av kvinnors förväntade frånvaro för att vara hemma med barn. Det indikeras i motionen att förändring i högsta grad är nödvändigt för att bryta detta mönster.

4.1.3 2006

Av de datum som vi har analyserat var kvinnorepresentationen som allra högst under år 2006 med hela 47,2% kvinnliga ledamöter (se figur 1.2). Dilemmat som präglar det här årets familjepolitik avseende föräldraledighet är att den fortfarande inte anses vara jämställd då kvinnor tar ut mer föräldraledighet än männen. Den bild som målas upp av föräldraledigheten i Sverige är att den egentligen ska främja föräldrarnas möjligheter att förena arbete med föräldraskap men att den misslyckas då uttaget av föräldraledighet förblir ojämsställd könen sinsemellan.

”Kvinnan ökar sitt arbete i hemmet och minskar det på arbetsmarknaden. Mannen ökar sitt på arbetsmarknaden och minskar sitt i hemmet. För den som vill se ett mer jämställt samhälle borde därför fokus vara klart. Det är i samband med barnens födelse som något händer. Det privata är politiskt. Därför är det där man bör agera för att samhället ska bli mer jämställt” (mot. 2006/07:Sf301).

”Det går alldeles för långsamt. Alltför många barn får för lite tid med sina pappor. Endast 17,5 % (2004) av föräldrapenningsdagarna tas ut av papporna. Alarmerande är att vart fjärde barn inte får en enda föräldrapenningsdag med sin pappa de första fyra åren. Ur barnens perspektiv är detta inte acceptabelt” (mot. 2006/07:Sf284).

Utdragen ovan sammanfattar debattörernas syn på föräldraledighetens dilemma som bidrar till att kvinnor missgynnas på arbetsmarknaden och föräldrapenningsdagarna drabbar barnen. Debattörerna hävdar att valfriheten, som gör att föräldrarna själva kan bestämma hur mycket föräldraledighet de olika parterna ska ta ut, bidrar till att kvinnors möjlighet till att skapa karriär minskar och att barnet påverkas negativt om de inte får en nära relation med sin far. Debattörerna för motionerna använder begrepp som ”alarmerande” och skriver att man “bör agera” för att visa på att det är högaktuellt att ingripa nu för att föräldraledigheten ska bli mer jämställd. Debattören i det första utdraget lägger också vikt vid att hävda att ”det privata är politiskt” som kan tolkas som ett sätt att tala direkt till andra politiker för att försöka påverka.

4.1.4 2015

Detta år har kvinnorepresentationen i Sveriges riksdag minskat till 43,5% (se figur 1.2) och nya aspekter på föräldraledigheten har kommit upp på agendan. Skribenten till nedan citat menar att detaljstyrning av hur familjer ska dela upp sin föräldraledighet och vad som passar dem bäst inte är till fördel för barnen och föräldrarna samt att staten inte bör blanda sig in för mycket i familjepolitiken. Det finns en grundtanke om att de familjepolitiska systemen utgår mer från arbetslivets behov än från de behov barnen har.

“Det finns föräldrar som vill dela föräldraledigheten lika, men det finns också föräldrar där ena parten – mamma eller pappa – vill ta ut mer föräldraledighet än den andre. Oavsett preferenser är det en viktig princip att detta val görs av föräldrarna själva och inte genom påtvingade regler från staten” (mot. 2015/16:1923).

Citatet pekar på den problematik som eventuellt kan komma utav statlig detaljstyrning och hur detta ses som statlig maktutövning och ett sätt att kontrollera familjer utifrån arbetslivets behov, snarare än de behov familjen ifråga har. Debattörer under detta år pekar också på hur kvoterade dagar direkt kan missgynna till exempel företagare i uppstartsfasen och studenter. Därmed bör makten ligga i föräldrarnas egna händer och inte statens.

Samtidigt som ovan argument lyfts fram, finns det även ett erkännande av att det ojämna uttaget av föräldraförsäkringen är ett stort problem för framförallt kvinnor. Nedan citat belyser problematiken av det ojämna uttaget och hur den självförstärkande principen även förstärker arbetsgivarens negativa förväntningar på kvinnor och dess möjligheter att utvecklas på arbetsmarknaden.

“Det ojämställda uttaget är också självförstärkande. Kvinnor har svårare att få högre positioner i näringslivet, vilket bidrar till att kvinnor har lägre löner, vilket gör det mer lönsamt för många familjer att kvinnan stannar hemma” (mot. 2015/16:322).

4.2 Förslag på åtgärder

4.2.1 1973

Den åtgärd som majoriteten av debattörerna betonar är främst att förslaget om föräldrapenning ska höjas, utgå under en längre period än 8 månader samt att föräldrapenning ska plockas ut av de båda föräldrarna, inte endast modern. Detta understryks främst på grund av att fadern anses ha en betydande roll för barnens utveckling och för att hjälpa kvinnor framåt på arbetsmarknaden. Följande utdrag sammanfattar den allmänna uppfattningen under året:

”För barnen och deras anpassning i samhället är det värdefullt och nödvändigt att relationerna till fadern blir lika väl utvecklade som relationerna till modern. Vi anser därför att viss del av ledigheten bör tas ut av vardera föräldern. Detta blir särskilt angeläget när ledigheten enligt vårt förslag blir så lång som ett år. Vi föreslår därför att ingen av föräldrarna ensam får ta ut hel föräldrapenning under längre tid än sammanlagt 8 månader” (mot. 1973:1686).

Debattörerna visar på förslagets väsentlighet genom att betona ”för barnen” samt använda ord som ”värdefullt” och ”nödvändigt” för att understryka hur viktigt det är att fadern är ledig under barnets första år. Vidare poängterar debattörerna att en förälder inte får ta ut hela föräldrapenningen själv för att visa på hur värdefullt det är att det är jämställt. Debattörerna, likt majoriteten av skribenterna, menar på att det optimala hade varit att möjligheten till föräldraledighet skulle bli ett år.

På liknande vis framför resterande debattörer sina argument. I en annan motion hävdar skribenterna att en förändring av den dåvarande moderskapsförsäkringen till att bli en föräldraskapsförsäkring är ett sätt att ”bryta ner ett föråldrat könsrollsmönster” (mot. 1973:1688) och bidrar till en ökad jämställdhet mellan föräldrarna. Detta eftersom förändringen från idén om moderskap till föräldraskap, både när det gäller försäkring och den penning som utges av försäkringen, skulle förbättra kvinnors arbetssituation. Debattörerna talar för att en jämställd föräldraförsäkring skulle resultera i att modern skulle

inte behöva vara ledig från arbetet under en längre period och bidra till att förbättra kvinnors ställning på arbetsmarknaden.

4.2.2 1993

Den åtgärd som betonas återkommande under detta år är de kvoterade dagarna i föräldraledigheten. Dessa benämns ofta som 'pappamånader' eftersom de är tänkta att stimulera pappor till att ta ut fler dagar. Det bygger på att en månad är reserverad åt vardera förälder och kan därmed inte kan överlåtas. Fokuset ligger således på papporna då de tenderar att inte ta ut lika stor andel dagar som mammorna. Debattören till nedan citat lyfter en tänkvärd poäng när hen tar upp de 10 redan lagstiftade dagarna som papporna år 1993 hade rätt till direkt efter barnets födsel.

‘Pappor har rätt till tio dagars ledighet vid barns födelse. Dessa är knutna till pappan och kan inte överlåtas. Ingen ifrågasätter att de skall tas ut och 80 procent av papporna utnyttjar dem också. Det visar på lagstiftningens normbildande betydelse’ (mot. 1993/94:Sf267).

Debattören understryker betydelsen av lagstiftning och hur det direkt är normbildande, då dessa 10 dagar sällan ifrågasätts eller inte tas ut. Förhoppningen i denna motion är att de 30 reserverade dagarna till papporna skulle få samma betydelse och självklarhet som de 10 dagarna. Det ska alltså inte ifrågasättas från kollegor eller arbetsgivare ifall männen vill utnyttja sin del av föräldraförsäkringen. En ytterligare debattör till en motion från detta år lyfter fram samma argument gällande de 30 reserverade dagarna. Hen menar även att de snabbt efter detta genomförts, bör kvotera in ännu fler dagar. Bakgrunden till detta är knutet till probleminentifieringen i tidigare avsnitt.

‘Om män och kvinnor kunde förväntas ha lika frånvaro när de får barn kan inte arbetsgivaren särbehandla någon enbart på grund av detta’ (mot.1993/94:So610).

Med detta belyser debattören vikten av att mammorna och papporna tar ut lika stor del av föräldraledigheten och att det är den viktigaste åtgärden för att verka för en jämställd arbetsmarknad, som skall förverkligas via kvoterade dagar.

4.2.3 2006

Under 2006 lyfts två, enligt debattörerna, nödvändiga åtgärder. Det ena förslaget innebär att skapa en större möjlighet för föräldrarna att kunna vara föräldralediga tillsammans under den första perioden med barnet. Det skulle bidra till att fadern tar större ansvar för barnet, att relationen blir bättre redan från start samt att det ska göra att fadern får en positiv inställning till att stanna hemma och utnyttja sina månader som ingår i föräldraförsäkringen. Det skulle också innebära att den första tiden som anses vara tuff för många föräldrar underlättas. En förklaring till hur detta mål specifikt skulle kunna nås omnämns inte, utan ses som ett ämne som ska diskuteras mer. Det andra förslaget är att individualisera föräldraförsäkringen. Debattörerna hävdar att det skulle innebära att föreställningen om att faderns ansvar över sina nyfödda barn inte längre skulle kunna ses som förhandlingsbart.

”Överlag är det svenska socialförsäkringssystemet knutet till individen. Orsaken till att just föräldraförsäkringen skiljer ut sig står antagligen att finna i attityder och olika syn på kvinnors och mäns betydelse i arbetslivet. På sikt bör därför föräldraförsäkringen mer knytas till individen – till den enskilda föräldern” (mot. 2006/07:Sf284).

Som utdraget visar så hävdar debattörerna att föräldraförsäkringen ska vara kopplad till individen. Debattörerna betonar dilemmat genom att hävda att den nuvarande föräldraförsäkringen har präglats av skillnaderna mellan könen i arbetslivet. Liknande argument har förts fram i de andra motionerna av debattörerna genom att hävda att det är ett sätt att minska diskrimineringen av kvinnor på arbetsmarknaden och skapa en jämställd miljö för barnen att växa upp i då båda föräldrarna tar delat ansvar för hemmet redan under barnets första tid.

4.2.4 2015

Under 2015 uppkommer nya perspektiv på jämställdhetsbonusen och de kvoterade dagarna och flera motioner initierar att de båda ska avskaffas. Det framkommer således abstrakta och vaga förslag om hur arbetet för jämställdhet inom föräldraledigheten istället ska fortsätta på annat håll.

“Staten skall ägna sig åt att skapa lika rättigheter, inte fördela utfallet. Av denna anledning bör det övervägas att avskaffa de öronmärkta dagarna i föräldraförsäkringen” (mot. 2015/16:1923).

Debattör till ovan citat menar att de reserverade dagarna bör avskaffas av den anledning att oavsett preferenser är det viktigt att det är föräldrarna som gör valet efter egen vilja och inte genom tvång av staten. Detta på grund av att hen anser att detaljstyrning av staten är en direkt inskränkning i människors frihet att bestämma själv över sitt liv. Debattören menar vidare att vi redan har en jämställd föräldraförsäkring och därför bör de reserverade dagarna avskaffas. Det framkommer däremot inga förslag på hur föräldraförsäkringen ska fortsätta hållas jämställd, med tanke på att debattören påpekar att staten bör fokusera på *“lika rättigheter”* men samtidigt argumenterar för avskaffning av de jämställdhetsreformer som tidigare införts.

En debattör till en annan motion från detta år är å andra sidan för både jämställdhetsbonusen och de kvoterade dagarna och anser att de kvoterade dagarna bör utökas från 60 till 90. Hen menar att vi har en lång väg kvar till en jämställd föräldraförsäkring och föreslår åtgärder för att nå detta. Se nedan citat.

“Målet är ett helt jämställt uttag av föräldraförsäkringen” (mot. 2015/16:19).

“Föräldraförsäkringen ska också utformas så att den fungerar väl, oavsett familjebildning. Utredningen ska resultera i konkreta åtgärder och tydliga steg mot en modern föräldraförsäkring” (mot. 2015/16:19).

Det blir tydligt hur skilda åsikter om jämställdhet kan vara, och detta år var inget undantag. Fler motioner argumenterar för att vi redan är jämställda och att vi därmed bör avskaffa kvoterade dagar av föräldraförsäkringen samt jämställdhetsbonusen. Medan andra motioner presenterar en rad förslag på åtgärder för att nå ett *“helt jämställt uttag”*.

4.3 Analys av jämställdhetsperspektivet

4.3.1 1973

Den grundläggande idén om jämställdhet under 1973 är att mindre förändringar bör göras avseende moderskapsförsäkringen för att inkludera båda föräldrarna. Fortfarande finns realiteten om att kvinnorna är ekonomiskt beroende av sina män och därför måste vara hemma med barnen i och med att det gynnar mer än om männen skulle stanna hemma. Även om de dåtida normativa könsrollerna fortfarande präglar samhället under den här perioden så anses förslagen om en utveckling av försäkringen bidra till att bryta ner könsmönstret.

”Familjepolitikens mål skall vara att utjämna standardskillnader och skapa en god uppväxtmiljö. Stödet till barnfamiljerna skall vara ett led i strävan mot större jämlikhet och solidaritet olika grupper emellan” (mot. 1973:1688).

”Genom bidrag av olika slag, förbättrade utbildningsmöjligheter och arbetsmarknadsåtgärder har många hinder för mera likvärdiga villkor undanröjts eller åtminstone minskats” (mot. 1973:1539).

Citaten förtydligar den debatt om jämställdhet som har pågått i frågan om föräldraledighet och tyder på att en förändrad föräldrapolitik kan välta de hinder som de traditionella könsrollerna sätter upp. Debattörerna poängterar att det är en ”strävan” och att hinder har minskats genom exempelvis bidrag, vilket kan tolkas som att debattörerna själva inte har för höga förväntningar på att de förändringar som bör göras kommer att leda till mer jämställdhet i samhället. Det finns snarare förhoppningar om att små förändringar successivt kommer att leda till en mer jämställd föräldrapolitik som i sin tur bidrar till förändring av könsnormerna. Genom att bidrag till föräldrarna ges av staten och att ledighet måste tas ut av båda föräldrarna så minskar även skillnaderna mellan män och kvinnor på arbetsmarknaden gradvis.

4.3.2 1993

Den grundläggande och allmänna tanken kring jämställdhet, med utgångspunkt i de motioner vi granskat, är att arbetet för jämställdhet går långsamt och att det finns mycket kvar att jobba på. Det talas om att de tydliga könsrollerna och det icke-jämställda samhället har stor negativ påverkan på framförallt kvinnor och att vi i högsta grad lever i ett mansdominerat samhälle där kvinnor inte erbjuds samma möjligheter som män, mycket på grund av den icke-jämställda föräldraledigheten.

“I 1990-talets samhälle känner alltfler en otålighet över den långsamma takten i jämställdhetsarbetet. Sverige är fortfarande ett manssamhälle när det gäller makt och inflytande i sfärerna arbetsmarknad, ekonomi, medier och universitet” (mot. 1993/94:A813).

Debattören pekar här på att att samhällets uppfattning under denna tid är att kvinnor och män inte lever på samma villkor när det kommer till lön, frågor om familjeplanering under anställningsintervjuer samt att näringslivet överlag främst satsar på män.

“Könsrollerna snärjer oss i mönster där vi egentligen inte hör hemma” (mot. 1993/94:A813).

“Könsfördomar leder till likriktning, jämställdhet bidrar till frigörelse och gör det möjligt för både män och kvinnor att utveckla alla sidor av sin personlighet” (mot. 1993/94:A813).

Vidare fortsätter debattören att problematisera de fack som dagens könsroller sätter oss i och hur detta stänger in möjligheter och inte tillåter oss att utvecklas. Hen menar att jämställdhet leder till “frigörelse” och att vi “inte hör hemma” i dessa fack. Med andra ord finns de enligt denna debattör mycket att jobba på när det kommer till jämställdhet.

4.3.3 2006

År 2006 nämndes jämställdhetens betydelse i tre av fyra motioner. I den fjärde motionen diskuterades endast den nuvarande föräldraförsäkringens påverkan på barnens utveckling och debattören tog därmed inte ställning i jämställdhetsfrågan.

I resterande motioner var det viktigt att en förändring skulle ske då kvinnor och män fortfarande inte anses ta lika mycket ansvar för familjen. Det talas om att samhällets normer tilldelar kvinnor ansvaret för barnen och där männen inte anses vara lika mycket lämpade för förvärvsarbete. I en av motionerna skrivs det att *”varken rådande normer eller påföljande missförhållanden kommer att förändras av sig själva. Det är alltså inte en möjlig väg att invänta förändrade beteendemönster i familjerna och på arbetsmarknaden och därefter successivt anpassa familjepolitiken”* (mot. 2006/07:Sf264).

Det omnämnda citatet summerar den centrala idé som dominerar under 2006, det vill säga att användningen av politiska medel kan förändra samhällets normer avseende hem och familj. Detta skapar förutsättningar för jämställdhet mellan könen. Ansvaret för barnen anses nämligen vara en högt prioriterad jämställdhetsfråga. Den nuvarande föräldraförsäkringen beskrivs som en som kan ge minskad jämställdhet mellan könen, vilket resulterar i att modern missgynnas karriärmässigt och där fadern förlorar värdefull tid med den nyfödda. Debattörerna hävdar att arbetsmarknaden inte anses jämställd men att ett sätt att kunna motverka detta dilemma är att föräldrarnas ansvar över barnen delas lika. Debattörerna tydliggör sina argument genom att betona att kvinnor ”har” lägre lön än männen och skriva att statliga system ”självfallet” ska vara utformade för att gynna båda könen.

4.3.4 2015

Jämställdhet tas upp och diskuteras i tre av de fyra motionerna från detta år. Uppfattningen om jämställdhet är således väldigt splittrad. Majoriteten väljer att inkludera sitt perspektiv på jämställdhet inom föräldraförsäkringen som ett argument för att hävda sin åsikt kring till exempel kvoterade dagar. Se exempel nedan där den första debattören menar att vi redan har en jämställd föräldraförsäkring och att vi därmed ej bör utvidga de kvoterade dagarna. Hens användande av uttrycket ’kraftig inskränkning’ tydliggör ett markant ställningstagande till statlig kontroll över föräldraledigheten.

“Eftersom vi redan har en jämställd föräldraförsäkring som kräver ett aktivt avstående av dagar från den ena föräldern för att den andra skall få ytterligare dagar är en utvidgning av de öronmärkta dagarna en kraftfull inskränkning av människors frihet att själva bestämma över sina liv” (mot. 2015/16:1923).

En annan motion tar upp ett perspektiv i helt annan riktning. Debattören argumenterar här för att ekonomiska styrmedel är nödvändiga för att nå ett jämställt uttag av föräldraledigheten. Tidigare i motionen uttrycks motstånd till detaljstyrning, likt ovan motion. Men sedan diskuteras jämställdhetsperspektivet och debattören tar ett ställningstagande för ekonomiska styrmedel för att verka för ett jämställt uttag. Debattören framställer den nuvarande föräldraledigheten som icke-jämställd och ser detta som ett problem. Då dessa två motioner är från samma år blir det här väldigt tydligt att definition och uppfattning om vad jämställdhet är och när det faktiskt uppnås är splittrat bland riksdagsledamöterna. Se citat nedan.

“Samtidigt är det ojämställda uttaget av föräldraförsäkringen ett problem, inte minst för kvinnors ställning på arbetsmarknaden” (mot. 2015/16:3223).

“Centerpartiet vill därför använda ekonomiska styrmedel för att premiera ett mer jämställt uttag av föräldraförsäkringen” (mot. 2015/16:3223).

5 Diskussion och slutsatser

Diskussionen gällande hur föräldraledigheten ska fördelas mellan föräldrarna, de eventuella konsekvenserna och hur mycket makt staten ska ha i frågan har varit bred och gått i många olika riktningar. Föräldraledigheten har diskuterats ifrån en rad olika perspektiv och de olika debattörerna har presenterat sin ståndpunkt utifrån dessa. Bland annat med fokus på kvinnors rättigheter och hur de diskrimineras av systemet, men även faders svårigheter att knyta an till barn om de ej är hemma med barnen och de motgångar de möter på arbetsplatser vid försök till att ta del av föräldrapenningen.

Det är anmärkningsvärt hur diskussionen år 2015, när kvinnorepresentationen minskat, tar en vändning och det framkommer ett flertal förslag att slopa jämställdhetsbonusen och de

kvoterade dagarna. Tidigare år har det varit mer fokus på inrättandet av dessa. Det perspektiv på jämställdhet som framställs i motionerna från 2015 framkommer inte i de tidigare år vi granskat. Här lyfts poänger som menar på att Sverige har ett jämställt uttag av föräldraledigheten, trots att mäns uttag vid denna tid endast låg på strax över 25% (Försäkringskassan 2). Detta har skett i samklang med vår hypotes där vi förmodade att vi skulle komma fram till att vi ser en viss politik som gynnar kvinnor föras när riksdagen består av fler kvinnor. Likaså ser vi ett nytt perspektiv på föräldraledigheten och jämställdheten, ett som kan antas missgynna kvinnor då det argumenterar för avskaffande av de jämställdhetsreformer som infördes för att bland annat stärka kvinnans roll på arbetsmarknaden, när kvinnorepresentationen minskats. Här kan vi då se att vår hypotes överensstämmer med resultatet av analysen av motionerna.

5.1 Slutsatser

Utifrån det material som har granskats har vi kunnat besvara vår frågeställning ”*Hur har den politiska debatten om jämställdhet inom föräldraledighetspolitiken förändrats över tid i takt med en ökad kvinnorepresentation i Sveriges Riksdag*”. Det går att se förändringar i den politiska debatten över tid. Genom att granska motioner som berör kombinationen föräldraledighet och jämställdhet från dessa 4 år och samtidigt se hur kvinnorepresentationen utvecklats har vi kommit fram till följande slutsatser.

Kvinnorepresentationen har ständigt ökat under de år vi granskat, med undantag för år 2015 där kvinnorepresentationen minskat med 3,7% (SCB 1). Den allmänna uppfattningen om jämställdhet och vad som behöver förändras inom föräldraledighetspolitiken var under år 1973, 1993 och 2006, i de motioner vi granskat, synnerligen överensstämmande. Det talades tydligt om att vi har en lång väg framför oss till en jämställd föräldraförsäkring och det finns mycket att jobba på. Det är även återkommande under flera år att följderna av ett icke-jämställt uttag direkt missgynnar kvinnor på arbetsmarknaden.

Det funna resultatet är i enlighet med den bild som gestaltas av Anne Phillips i och med att jämställdhetsperspektivet tas upp i större utsträckning under 1973, 1993 och 2006.

Jämställdhet är en fråga som i allra högsta grad skulle kunna finnas i kvinnors intresse då kvinnan är den som får det främsta ansvaret under barnets första tid, vilket är en bidragande faktor till att kvinnor och män inte är jämställda på arbetsmarknaden. Motionernas innehåll tyder också på att de överlappande intressena, som Phillips föreslår i sin teori, skulle kunna stämma. Den ökade kvinnorepresentationen kan nämligen ha bidragit till att nya frågor uppmärksammas och eftersom en majoritet av männen har skrivit motionerna så kan det vara män med samma intressen lyfter dessa behov. (Phillips 2000, s. 85-87) Det är dock en idé som är omöjlig att bekräfta utifrån materialet och skulle kräva en noga analys av vilka motioner som är skrivna av män och vilka som är skrivna av kvinnor.

Det förekommer undantag från ovan diskussion år 2015. Här lyfts andra uppfattningar om jämställdhet och förslag att avskaffa de jämställdhetsreformer såsom till exempel jämställdhetsbonusen kommer på tal. Det framställs i fler motioner att det inte är nödvändigt att jobba för mer jämställdhet på inom föräldraledigheten. Eftersom kvinnorepresentationen under detta år har minskat, kan vi se ett samband mellan politiken som förts detta år och antalet kvinnliga ledarmöten.

Resultatet från 2015 säger emot den idé som Phillips för fram i sin forskning avseende att det inte finns något bevis för att kvinnor delar gemensamma intressen och att det inte finns någon garanti för att en högre kvinnorepresentation kommer att leda till att fler ”kvinnliga” intressen uppmärksammas. Ett troligtvis gemensamt intresse har uppmärksammas mer under åren då kvinnorepresentationen har varit hög gentemot när den har varit låg, och det är frågan om en jämställd föräldraledighet. Vidare uppmärksammas även frågan om hur kvinnorna påverkas negativt på arbetsmarknaden med en oförändrad föräldraförsäkring där kvinnorna fortsätter att inneha huvudansvaret för att vara hemma med det nyfödda barnet (Phillips 2000, s.102-103).

Det är å andra sidan svårt för oss att hävda att detta är helt i korrelation då det finns andra faktorer som kan påverka politikens uppfattning. Det är också värt att nämna att inte exakt alla motioner från år 2015 har denna inställning till jämställdhet, det finns fortfarande debattörer som anser att vi har en lång till till en jämställd föräldraledighet. Men vi kan

konstatera att vi genom vår undersökning kan se att diskussionen kring föräldraledighet och jämställdhet har förändrats i takt med att kvinnorepresentationen ökat respektive minskat.

För framtida studier hade det varit intressant att undersöka vilka motioner som har skrivits av män och vilka motioner som har skrivits av kvinnor för att se om bilden av föräldraledighet, och vilka åtgärder som krävs, skiljer sig mellan könen.

6 Referenser

6.1 Referenslista

Barmark, Mimmi & Djurfeldt, Göran. 2020. *Statistisk verktygslåda 0: att förstå och förändra världen med siffror*. Andra upplagan Lund: Studentlitteratur

Boréus, Kristina - Kohl, Sebastian. 2018. Innehållsanalys. I Bergström, Göran - Boréus, Kristina (red.), 2018. *Textens mening och makt. Metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys*. Lund: Studentlitteratur.

Försäkringskassan 1 = Försäkringskassans hemsida, Det som är bra delar man lika på.

[Elektronisk] Tillgänglig: <https://www.forsakringskassan.se/privatpers/foralder/dela-lika>

Hämtdatum: 2021-01-03

Försäkringskassan 2= Försäkringskassans hemsida, Föräldraförsäkringen 45 år. [Elektronisk]

Tillgänglig: <https://www.forsakringskassan.se/privatpers/foralder/foraldradorsakringen45ar> .

Hämtdatum: 2020-12-01.

Hsieh, Iu-Fang – Sarah E Shannon, 2005. ‘‘Three Approaches to Qualitative Content Analysis’’, *Qualitative Health Research*, Vol. 15, No.9. s. 1281-1282

Pensionsmyndigheten= Pensionsmyndighetens hemsida, Ekonomiskt lönsamt att dela lika.

[Elektronisk]

Tillgänglig:<https://www.pensionsmyndigheten.se/nyheter-och-press/pressrum/ekonomiskt-lon-samt-att-dela-jamstallt> Hämtdatum: 2020-12-13

Phillips, Anne. 2000. *Närvarons politik – den politiska representationen av kön, etnicitet och ras*. Lund: Studentlitteratur.

Regeringskansliet= Regeringens hemsida, Så styrs Sverige. [Elektronisk] Tillgänglig: <https://www.regeringen.se/sa-styrs-sverige/> Hämtdatum: 2020-12-14

Sveriges riksdag 1= Sveriges Riksdags hemsida, Dokument & lagar. [Elektronisk] Tillgänglig: <https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/?doktyp=mot> Hämtdatum: 2020-12-15

Sveriges riksdag 2 = Sveriges Riksdags hemsida, Den nya riksdagen efter valet. [Elektronisk] Tillgänglig: <https://www.riksdagen.se/sv/valet-2018/den-nya-riksdagen-efter-valet/> Hämtdatum: 2020-12-05.

SCB 1= Statistiska centralbyrån. 2010. På tal om kvinnor och män - lathund om jämställdhet 2010. [Elektronisk] Tillgänglig:https://web.archive.org/web/20111011100359/http://www.scb.se/statistik/_publikationer/LE0201_2010A01_BR_X10BR1001.pdf Hämtdatum: 2021-01-03

SCB 2= Statistiska centralbyråns hemsida, Valda i riksdagsval efter region, parti och kön. Valår 1973-2018. [Elektronisk] Tillgänglig: https://www.statistikdatabasen.scb.se/pxweb/sv/ssd/START_ME_ME0107_ME0107C/Riksdagsledamoter/ 2020-12-10

SCB 3 = Statistiska centralbyrån. 2019. Fem av åtta riksdagspartier har ojämn könsfördelning. [Elektronisk] Tillgänglig: <https://www.scb.se/hitta-statistik/statistik-efter-amne/demokrati/allmanna-val/allmanna-val-nominerade-och-valda/pong/statistiknyhet/nominerade-och-valda-2018/>

Världskoll= FN Förbundets hemsida, Kvinnor i parlamentet. [Elektronisk] Tillgänglig: <https://varldskoll.se/fokus/kvinnor-i-parlamentet> 2020-11-25

Wängnerud, Lena. 2009. "Women in parliaments. Descriptive and substantive representation", *Annual Review of Political Science*, 12:51-69.

6.2 Motioner

1973:

1. Motion 1973:1539 Om vissa arbetsmarknadspolitiska åtgärder.
2. Motion 1973:1687 med anledning av Kungl. Maj:ts proposition 1973:47 angående förbättrade familjeförmåner inom den allmänna försäkringen, m. m. Herr Carlshamre m. fl
3. Motion 1973:1688 i anledning av Kungl. Maj:ts proposition 1973:47. Herrar Gustavsson i Alvesta och Hamrin
4. Motion 1973:1686 i anledning av Kungl. Maj:ts proposition 1973:47 angående förbättrade. Fröken Andersson i Stockholm och fru Olsson i Hölö.

1993:

1. Motion 1993/94:So61. Familjepolitiken. Ian Wachtmeister m.fl. (NYD)
2. Motion 1993/94:Sf215. Föräldraförsäkringen. Birgitta Carlsson (C)
3. Motion 1993/94:A813. Jämställdhetspolitiken. Christer Lindblom m.fl. (FP)
4. Motion 1993/94:Sf267. Pappamånad i föräldraförsäkringen. Andre vice talman Christer Eirefelt m.fl. (FP)

2006:

1. Motion 2006/07:Sf30. Föräldraledigheten. Anders Ygeman. (S)
2. Motion 2006/07:Sf264. Individualiserad föräldraförsäkring. Lars Ohly m.fl. (V)
3. Motion 2006/07:Sf301. Individualiserad föräldraförsäkring. Birgitta Ohlsson (FP)
4. Motion 2006/07:Sf284. Föräldraförsäkringen. Lars U Granberg och Fredrik Lundh (S)

2015:

1. Motion 2015/16:1923. Pappamånader. Patrick Reslow (M)
2. Motion 2015/16:3223. Sveriges jobbskaparbudget. Anders W Jonsson m.fl. (C)
3. Motion 2015/16:761. Bygg Sverige! En Sverigedemokratisk budget – 2016.
Jimmie Åkesson m.fl. (SD)
4. Motion 2015/16:19: med anledning av prop. 2014/15:124 En mer jämställd föräldrapenning. Wiwi-Anne Johansson m.fl. (V)